

ISSN 2304-0629

2 (79) • 2013

ПЕДАГОГІКА і ПСИХОЛОГІЯ

ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС 74105

ОСВІТНІЙ ПОРТАЛ

WWW.PEDPRESA.COM.UA

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНІ ЗВІТНІ ЗБОРИ НАПН УКРАЇНИ

В. Г. Кремень. Методологічно і науково забезпечувати розвиток інноваційної освіти: доповідь про діяльність НАПН України у 2012 р. та завдання на 2013 р. 5

МЕДІАОСВІТА В УКРАЇНІ: НАУКОВА РЕФЛЕКСІЯ ВИКЛИКІВ, ПРАКТИК, ПЕРСПЕКТИВ

С. Д. Максименко. Психологічні механізми самореалізації особистості в медіапросторі 14

М. М. Слюсаревський. Медіаорієнтаційна функція освіти як відповідь на виклики інформаційної доби 18

В. С. Бакіров, Л. В. Стародубцева. Креативна модель медіаосвіти: експеримент Каразінського університету..... 29

Л. А. Найдьонова. Основні напрями і перші підсумки експериментального впровадження медіаосвіти на всеукраїнському рівні 38

Т. В. Іванова, В. Ф. Іванов. Медіаосвіта та медіаграмотність як актуальні тенденції виховання сучасної молоді 46

Г. В. Онкович. Професійно орієнтована медіаосвіта у вищій школі 55

В. М. Синьов, А. Г. Шевцов. Потенціал віртуального комп'ютерного середовища в аспекті корекційної медіаосвіти і соціальної реабілітації осіб з обмеженнями життєдіяльності 61

ЕКСПЕРИМЕНТИ І ДОСЛІДЖЕННЯ: ВИСНОВКИ, РЕКОМЕНДАЦІЇ

А. М. Гуржій, В. П. Волинський, Л. П. Ткачова. Технологія створення аудіовізуальних електронних засобів 66

М. В. Загірняк, С. А. Сергієнко. Забезпечення конкурентоспроможності наукових досліджень через підвищення рівня наукових видань 72

УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ

М. Б. Євтух, М. В. Набок. Фінансово-економічні важелі підвищення ефективності управління загальною середньою освітою регіону в сучасних умовах 79

АНАЛІТИЧНІ ОГЛЯДИ ПУБЛІКАЦІЙ З ПИТАНЬ ОСВІТИ

О. В. Карпенко, В. В. Вербова. Освітні послуги у Швеції: досвід для України 87

ІНФОРМАЦІЯ

Вітаємо з ювілеєм Миколу Борисовича Євтуха..... 95

Автори номера	97
Реферативний обзор статей номера	98
Review of the articles of the issue	105

ПАМ'ЯТКА АВТОРОВІ

Науково-теоретичний та інформаційний журнал НАПН України «Педагогіка і психологія» друкує статті з питань теорії педагогіки і психології, дидактики, методики й технологій навчання й виховання, професійної освіти, історії педагогіки, психології, освіти, зарубіжної педагогіки, експериментальної й дослідницької роботи в навчальних закладах тощо.

Статтю слід подавати українською мовою. Вона має відповідати тематиці журналу, сучасному стану науки й бути літературно опрацьованою. Автор відповідає за правильність і вірогідність викладеного матеріалу, належність матеріалу саме йому, за правильне цитування джерел та посилання на них. Статтю неодмінно має доповнювати список літератури, на яку посилається автор статті. Джерела у списку літератури подавати в такому порядку: назви праць українською мовою, тоді російською, відтак — латинською графікою. У посиланні на використані джерела слід зазначити порядковий номер джерела у списку та сторінку. Обсяг статті має бути до 20 тис. знаків (до 12 сторінок); ілюстративний матеріал — до 20 % обсягу статті й негроміздким. Цитати подавати за найавторитетнішими або за останніми виданнями. Зазначені в статті східнослов'янські прізвища подавати з двома ініціалами.

Статтю мають доповнювати: УДК; переклад її назви і по два варіанти анотацій (до 50 і 130 слів) українською, російською та англійською мовами, список першоджерел латиницею. Автор указує своє прізвище, ім'я та по батькові, місце роботи, посаду, науковий ступінь і вчене звання, домашню адресу, телефон, *E-mail*.

Статтю слід записати під своїм прізвищем, набраним латинськими літерами, і подати у форматі *RTF* редактора *Microsoft Word, Windows 98 /2000/ XP/ Vista* на *CD* та на папері (кегель 14, інтервал 1,5).

У разі порушення перелічених вимог редакція статті не розглядає.

ШАНОВНІ ЧИТАЧІ!

Якщо ви ще не передплатили нашого часопису «Педагогіка і психологія. Вісник НАПН України», — не гайтеся!

Адже видання ґрунтовно ознайомлює
з усім новим, що є
в педагогічній і психологічній науках та в царині
загальноосвітньої, спеціальної і вищої освіти.

Передплатний індекс — 74105.

ЕКСПЕРИМЕНТИ І ДОСЛІДЖЕННЯ: ВИСНОВКИ, РЕКОМЕНДАЦІЇ

УДК 37.091.64(075.086.8.034.2)

А. М. Гуржій, В. П. Волинський, Л. П. Ткачова

ТЕХНОЛОГІЯ СТВОРЕННЯ АУДІОВІЗУАЛЬНИХ ЕЛЕКТРОННИХ ЗАСОБІВ

Визначено змістові ознаки організаційних, педагогічних, технічних вимог, які потрібно реалізувати в процесі створення аудіовізуальних електронних засобів як автономних мультимедійних засобів навчання, а також технологію практичної реалізації вимог.

Ключові слова: аудіовізуальні електронні засоби, автономні мультимедійні засоби навчання, програмно-педагогічне забезпечення.

Постановка проблеми. Технологія створення аудіовізуальних електронних засобів (далі – АВЕЗ) – складна педагогічна й технологічна проблема, розв'язання якої даватиме спрогнозовані позитивні результати, якщо визначено й науково обґрунтовано послідовність виконання вимог до створення таких засобів [1; 2].

Мета статті та її завдання – визначити технологію реалізації вимог у процесі створення АВЕЗ як автономних мультимедійних засобів навчання (далі – АМЗН).

Виклад основного матеріалу. Аналіз існуючого теоретичного й практичного досвіду технології створення АВЕЗ, зокрема як АМЗН, показує, що оскільки вимог багато, то для раціоналізації цього процесу їх доцільно згрупувати в організаційні, педагогічні й технічні, а технологію створення цих засобів починати з практичної реалізації організаційних вимог. Це *перший етап*, який має *забезпечити нормативність призначення змістових ознак, ролі АВЕЗ як АМЗН для використання в середніх загальноосвітніх закладах, зокрема школах, для виконання інваріантних та варіативних програмових завдань навчання* [3; 4; 5]. Основні завдання на цьому етапі такі:

- надання грифу МОН України, НАПН України «Рекомендовано використовувати АВЕЗ як АМЗН у середніх загальноосвітніх закладах» та сертифікату відповідності АВЕЗ як АМЗН технічним, педагогічним, організаційно-педагогічним, предметно-методичним завданням навчальних програм та санітарно-гігієнічним вимогам до використання в середніх загальноосвітніх закладах (далі – СЗОЗ);
- виконання дикторського словесного й текстового супроводу АВЕЗ як АМЗН державною (українською) мовою;
- створення програмно-педагогічного забезпечення (далі – ППЗн) для використання АВЕЗ як АМЗН, техніко-комунікативні, змістові можливості якого до-

статні для забезпечення прав інтелектуальної й майнової власності (розробника, замовника) відповідно до Закону України про авторське право і суміжні права;

- проведення експериментальної апробації якості виконання технічних, педагогічних, санітарно-гігієнічних вимог до створення АВЕЗ як АМЗН;
- визначення переліку нормативних документів правової підтримки, використаних для створення АВЕЗ як АМЗН;
- створення організаційної, технічної, педагогічної документації (в електронній формі) до АВЕЗ як АМЗН;
- забезпечення участі спеціалістів, які мають ліцензовані права на виконання положень, зазначених у технічному завданні на створення АВЕЗ як АМЗН, зокрема педагогів і психологів, дизайнерів, програмістів-кодувальників, текстологів;
- створення АВЕЗ тематичними й змістово завершеними автономними засобами навчання (далі — ЗН) з використанням друкованих, графічних, візуальних, аудитивних, аудіовізуальних способів подачі та пояснення навчального матеріалу;
- створення ППЗН для програмування навчального процесу, зокрема вибіркового одержання потрібної користувачеві інформації, створюваної на базі однієї з мов програмування;
- створення АВЕЗ як АМЗН у двох варіантах. Перший передбачає можливість тривалого перебування їхньої інформаційної бази в комп'ютерній мережі; другий — епізодичне включення інформаційної бази в неї. В цьому разі інформація АВЕЗ як АМЗН, за звичай, фіксується електронним способом на компакт-дисках. Можливий варіант розміщення їхньої інформаційної бази на інтернет-сайті у вигляді архівного файлу (файлів) для наступного прямого використання.

Другий етап технології створення АВЕЗ як АМЗН — це *реалізація* наведених вище *організаційних вимог*: забезпечення змістового наповнення й структурування АВЕЗ як АМЗН із визначенням: призначення інформаційних функцій, ролі АВЕЗ як АМЗН та їхніх елементів; форм, способів, методів, прийомів навчання; вмінь і навичок, які треба сформувати в процесі навчання. При цьому *призначення АВЕЗ як АМЗН* слід визначати як засоби: подачі й пояснення предметної навчально-пізнавальної інформації про явища й процеси, що їх вивчають учні; організації та керівництва навчальним процесом; контролю, самоконтролю якості знань і ефективності навчання загалом; створення сприятливих передумов застосування в комплексі різних способів, форм, методів, прийомів подачі та пояснення інформації; забезпечення повнішої практичної реалізації дидактичних принципів навчання; мотивації, інтенсифікації, раціоналізації навчальних процесів. Дидактичне призначення АВЕЗ як АМЗН — бути автономним мультимедійним джерелом навчально-пізнавальної, операційно-діяльній, керівній інформації, а їхню структуру загалом має визначати поділ навчального матеріалу на *три основні частини*.

Перша, вступна, частина — це інформаційно й логічно закінчений блок навчального матеріалу, змістові та операційно-діяльнісні ознаки якого створюють сприятливі умови для виконання завдань мотивації навчання й визначають зміст — перелік назв складових АВЕЗ як АМЗН. *Друга*, основна, частина АВЕЗ як АМЗН — це логічно закінчений обсяг навчально-пізнавальної та операційно-діяльній, керівній інформації, достатньої для виконання поставлених завдань. При цьому її змістове наповнення охоплює інформацію, призначену: для актуалізації знань, що їх потребує виконання поставлених завдань; для ознайомлення з планом подачі навчального матеріалу; для постановки навчально-пізнавальних

завдань у формі запитань, задач, вправ тощо; для подачі й пояснення нового навчального матеріалу; для узагальнення й систематизації знань. *Третя*, завершальна, частина АВЕЗ як АМЗН — це запитання, завдання, вправи, задачі, на які треба дати відповіді або розв'язати після опрацювання навчального матеріалу, тобто застосувати усвідомлені знання в практичній діяльності. Доцільно, як показує практика, подавати і правильні відповіді на запитання й розв'язки задач, вправ.

Оскільки АВЕЗ є АМЗН, то технологія їх створення має передбачати виконання *дидактичних принципів*, що регламентують реалізацію змістового наповнення навчально-пізнавальною, операційно-діяльнісною й керівною інформацією, опрацювання якої створює сприятливі передумови для виконання всіх програмових завдань навчання. Таких принципів багато, тому їх доцільно згрупувати за спорідненими ознаками.

Перша група принципів загалом спрямована на визначення змістових складових навчального матеріалу АВЕЗ як АМЗН. При цьому до основних слід зарахувати такі.

1. Відповідність змістових ознак навчального матеріалу сучасному рівню розвитку науки і наукових технологій. Це означає, що навчальний матеріал потрібно добирати комплексно, враховуючи фундаментальність знань і орієнтацією на вивчення основних закономірностей навколишнього світу, формування наукового світогляду та загальної культури особистості.

2. Структурування й диференціювання складності змістових та операційно-діяльнісних ознак навчального матеріалу АВЕЗ як АМЗН для встановлення рівнозначності між навчальним навантаженням і пізнавальними можливостями користувачів (учнів). При цьому в частині навчального навантаження обсяг навчального матеріалу потрібно визначати так, щоб час на його опрацювання не перевищував максимального терміну роботи учня з комп'ютерною технікою (далі — КТ) і АВЕЗ як АМЗН.

3. Наявність структурно-функціональних взаємозв'язків між змістовими та операційно-діяльнісними інформаційними елементами навчального матеріалу АВЕЗ як АМЗН з урахуванням ієрархічності системи наукових понять, термінів, визначень тощо.

4. Фундаментальність і практична значущість інформації АВЕЗ як АМЗН про явища й процеси, факти і взаємозв'язки між ними, яку, втім, можна доповнювати з метою розширення знань учнів.

Друга група принципів визначає змістові ознаки дидактичної складової організації навчального матеріалу АВЕЗ як АМЗН. Тому до основних слід зарахувати такі.

1. Наявність оптимальних взаємозв'язків між навчальним матеріалом, методами його подачі та пояснення на рівнях репродуктивних, продуктивних і творчих способів його опрацювання й засвоєння учнями. При цьому враховувати, що навчання учнів слід організовувати так, щоб вони не тільки одержували готові знання, а й здобували їх у продуктивній діяльності.

2. Варіативність застосування різноманітних форм, методів, методик, способів і прийомів подачі й пояснення навчального матеріалу за допомогою АВЕЗ як АМЗН, урізноманітнення видів діяльності та забезпечення доступності навчання.

3. Наочність інформації АВЕЗ як АМЗН у поясненні явищ і процесів, що їх вивчають учні (систематичне застосування мультимедійних аудіовізуальних засобів на всіх етапах організації навчального процесу). При цьому слід урахувувати,

що наочність, виразність, динамічність демонстрацій за допомогою аудіовізуальних засобів сприяє підвищенню ефективності сприймання навчального матеріалу. Але оскільки швидкість його подачі й пояснення в такому разі вища порівняно із застосуванням інших ЗН, то доцільно демонструвати й пояснювати те, що з рівнозначним педагогічним ефектом не можна здійснити за допомогою інших ЗН, зокрема натуральних об'єктів вивчення.

4. Послідовність і спрямованість подачі й пояснення навчального матеріалу за допомогою АВЕЗ як АМЗН, які передбачають наявність логічних взаємозв'язків та спеціальних вказівок у змістових ознаках організації учнів під час самостійного виконання завдань.

5. Модульність у визначенні й структуруванні змістового наповнення, зокрема в контексті комплексного застосування форм, методів і прийомів подачі та пояснення навчального матеріалу за допомогою АВЕЗ як АМЗН для виконання завдання.

6. Свідома самостійна діяльність завдяки поясненню мети вивчення навчального матеріалу, з'ясуванню змістових ознак і способів виконання завдань для сприяння успішності цього процесу.

Третя група принципів спрямована на активізацію мотиваційної сфери навчання. Назвемо основні з них.

1. Комплексне використання техніко-комунікативних можливостей ППЗн АВЕЗ як АМЗН для оперативного пошуку, виведення на екран персонального комп'ютера або проєкційний екран для колективного користування потрібної інформації, а за потреби — її навігації для виконання поставленого завдання.

2. Проведення етапного й підсумкового контролю якості навчальних досягнень учнів в опрацюванні навчального матеріалу й виконанні завдань. Оперативно реалізують цей принцип через тестування, опитування (відповіді на запитання, розв'язування задач, виконання вправ), що водночас і активізує навчання.

3. Оперативна методична допомога у виконанні завдань, лабораторно-практичних робіт, узагальненні й систематизації навчального матеріалу (показ правильних відповідей на запитання, підказка тощо).

4. Здійснення інтерактивного діалогу користувача (учня) зі змістовими ознаками АВЕЗ як АМЗН у процесі виконання завдань та задоволення особистісних потреб учнів у контексті отримання розширених обсягів інформації про вичувані явища й процеси.

Відповідно до наведених дидактичних принципів інформація всіх частин і логічно завершених елементів АВЕЗ як АМЗН має створювати сприятливі передумови для організації і здійснення учнями:

- навчально-пізнавальної діяльності зі здобуття знань про сутність вичуваних явищ і процесів відповідно до змістових ознак інваріантних і варіативних складових навчальних предметних програм;
- операційно-практичної діяльності – виконання завдань, пошуку відповіді на запитання тощо – для вироблення вмій і навичок застосування знань на практиці, їх повторення та систематизації;
- контролюючої діяльності для отримання результатів виконання поточних, підсумкових навчальних завдань та визначення рівня навчальних досягнень;
- оперативного отримання інформації АВЕЗ як АМЗН за допомогою використання ППЗн у процесі виконання навчальних завдань;

• інструктивно-навчальної діяльності для ознайомлення з можливостями АВЕЗ як АМЗН та методичними рекомендаціями з їх ефективного використання. При цьому, враховуючи, що це нормативні й автономні засоби, то навчально-пізнавальна, операційно-діяльнісна й керівна інформація мають узгоджуватися зі змістовими ознаками предметних навчальних програм, інструктивних матеріалів і передбачати ознайомлення учнів з дидактичним призначенням, завданнями АВЕЗ як АМЗН.

Загалом змістові ознаки та обсяг навчально-пізнавальної, операційно-діяльнісної та керівної інформації АВЕЗ як АМЗН визначаються навчальними програми. При цьому інформація варіативної частини навчального матеріалу має бути розширеною для поглиблення знань учнів під час виконання завдань. Доцільно також включати інформацію про рекомендовану методику виконання кожного завдання, яку учень може використовувати, коли в нього виникають труднощі. При цьому для повнішої практичної реалізації принципу диференціації навчального навантаження добирати вправи, задачі й запитання потрібно не хаотично, а керуючись відповідними *вимогами*, що забезпечують наступність навчання. Основні з них такі: послідовне зростання складності; цільова орієнтація; наявність ключових, типових, творчих завдань, які передбачають отримання знань про знання; виконання розумових дій (порівняння, узагальнення, систематизації, класифікації знань тощо). Раціональним є трирівневий розподіл вправ за складністю. Корисно збільшувати кількість розвивальних вправ, зокрема: запитань на зразок: «Доведіть думку автора...», «Переконайте опонента...», «Уявіть себе на місці...», «Як ви думаєте, чому...?»; завдань на визначення логічної послідовності дій, розуміння основної думки, формування аудитивних умінь контролю та оцінювання власних дій; формування вмій читати мовчки і вголос. Та за всіх умов загальною вимогою до формування системи вправ, запитань тощо і введення їх у структуру АВЕЗ як АМЗН є повне охоплення змістових ознак програмового навчального матеріалу для формування вмій і навичок застосування здобутих знань у практичній діяльності. При цьому слід враховувати, що в процесі змістового наповнення всіх складових АВЕЗ як АМЗН слід використовувати різні способи і прийоми подачі та пояснення інформації в комплексі. Зокрема: текстовий — для відтворення друкованим способом змістових ознак пояснень, висловлювання думок, вправ, задач тощо; аудитивний — для відтворення змістових ознак пояснень, висловлювань, думок, вправ, задач, інших ознак виучуваних явищ і процесів за допомогою мови, музики, звукових ефектів тощо; візуальний — для ілюстрування явищ, процесів, об'єктів у формі безпосереднього або опосередкованого зображення їхніх ознак; графічний (як різновид візуального) — для опосередкованого відтворення у формі зображення ознак та властивостей явищ, процесів та об'єктів, за звичай, у формі таблиць, графіків, діаграм, схем тощо; аудіовізуальний — для комплексного використання аудитивного, візуального, текстового й графічного способів відтворення змістових і операційно-діяльнісних ознак понять, висловлювань, думок, а також вправ, задач, інших явищ і процесів. Як правило, аудіовізуальний спосіб подачі та пояснення навчального матеріалу реалізують за допомогою спеціально створених і дидактично препаративаних для використання в навчальному процесі відеофрагментів та відеофільмів. Їхня загальна назва — засоби відеоінформації (далі — ЗВ) у формі системи взаємопов'язаних і логічно завершених відеокадрів. ЗВ можна використовувати: під час: формування системи нових знань, умінь і навичок їх використання; організації практичної ді-

яльності учнів; повторення, узагальнення й систематизації знань; унаочнення та пояснення лабораторно-практичних робіт; для мотивації навчально-пізнавальної діяльності тощо.

Змістове наповнення АВЕЗ як АМЗН, його структуризація, технологія подачі й пояснення інформації мають враховувати особливості інтелектуального, фізіологічного розвитку учнів і бути відповідно адаптованими за складністю до цього розвитку, зокрема передбачати фрагментарність і послідовність вивчення та використання мультимедійної наочності під час пояснення явищ і процесів, формулювання проблем зі звуковим, дикторським супроводом. При цьому АВЕЗ як АМЗН мають надавати можливості одержувати за бажанням користувача розширені обсяги навчальної інформації і пояснень для поглиблення знань під час виконання завдань.

АВЕЗ як АМЗН мають велику кількість (обсяг) навчально-пізнавальної, операційно-діяльничої та керівної інформації про виучувані явища й процеси, тому в технології їх (АВЕЗ) створення треба визначати й реалізовувати технічні й техніко-комунікативні можливості ППЗн. Це, зокрема, такі:

- сумісність (узгодженість) технічних характеристик фіксації інформації змістових ознак АВЕЗ як АМЗН та техніко-комунікативних можливостей ППЗн із міжнародними, державними та галузевими (освітніми) стандартами;
- простота і доступність користування АВЕЗ як АМЗН та їхнього ППЗн для учнів, учителів, які володіють загальними вміннями й навичками роботи з КТ, аудіовізуальними відеопроєкторами й відеоплеєрами;
- копіювання навчальної інформації АВЕЗ як АМЗН на інші носії інформації;
- забезпечення автоматичного виконання операцій інсталяції ППЗн АВЕЗ із мінімальним втручанням користувача в цей процес;
- наявність у ППЗн інсталятора, що забезпечує: перевірку відповідності ППЗн технічним можливостям КТ, іншої відеоапаратури, за допомогою якої їх використовують у процесі навчання з повідомленням про можливі порушення, автозапуск ППЗн після завершення інсталяції;
- оперативне одержання інформації, закладеної до змісту АВЕЗ як АМЗН та її використання під час виконання навчальних завдань;
- послідовний і вибірковий перегляд змісту, назв розділів, параграфів, а також завдань, вправ, ключових слів, персоналій, формул, відеофрагментів тощо, які містяться в інформаційній базі АВЕЗ як АМЗН;
- використання АВЕЗ як АМЗН та їхнього ППЗн на одному або кількох комп'ютерах (з'єднаних локальною мережею), чії технічні характеристики відповідають базовим варіантам навчально-комп'ютерних комплексів, що їх постачають до закладів освіти відповідно до специфікацій, затверджених МОН України;
- зворотний зв'язок зі змістом АВЕЗ як АМЗН, зокрема для повторного отримання інформації про формули, вправи, задачі, запитання тощо, допущені помилки, способи їх виправлення;
- повторний перегляд обраного блоку інформації АВЕЗ як АМЗН.

Висновки. АВЕЗ як АМЗН мають передбачати виконання системи дій, а саме: створення АВЕЗ як АМЗН, зокрема змістове наповнення їхніх складових навчальним матеріалом; визначення технічних можливостей ППЗн для оперативного отримання, навігації їхньої інформації; планування та надання грифу АВЕЗ як нормативному засобу навчання.

1. Бевз, Г. П. Методика викладання математики [Текст] / Г. П. Бевз. — К. : Вищ. шк., 1989. — 367 с.
2. Баева, Т. Ф. Влияние системы познавательных действий учащихся на формирование у них готовности к самообразованию [Текст] / Т. Ф. Баева // Тезисы докладов IV Всесоюзной научно-практической конференции «Современные проблемы создания и использования учебных кинофильмов и телепередач», г. Орджоникидзе, 23–25 апр. 1975 г. Ч. 2. — М. : НИИ ШОТ-СО АПН СССР, 1975. — С. 20–22.
3. Беспалько, В. П. К вопросу о величине шага [Текст] / В. П. Беспалько // Программированное обучение. — К. : КГУ, 1967. — Вып. 1. — С. /
4. Беспалько, В. П. Элементы теории управления процессом обучения [Текст] / В. П. Беспалько. — М. : Знание, 1971. — С. 42.
5. Брушлинский, А. В. Психология мышления и кибернетика [Текст] / А. В. Брушлинский. — М. : Мысль, 1970.

Рекомендовано до друку.

Д-р пед. наук проф. дійсн. член НАПН України М. Б. Євтух

УДК 001.817:050.486:311.141

М. В. Загірняк, С. А. Сергієнко

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ЧЕРЕЗ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ НАУКОВИХ ВИДАНЬ

Розглянуто аспекти оцінювання якості наукових досліджень. Показано доцільність упровадження кількісних методів аналізу наукової активності на основі визначення цитованості авторів. Досліджено політику наповнення індексів наукометричних баз даних «*Web of Science*» та «*SciVerse Scopus*». Виявлено спільні та відмінні критерії відбору періодичних видань до наукометричних баз даних, які застосовують «*Thomson Reuters*» та «*Elsevier*». Надано рекомендації для національних видань.

Ключові слова: наукові дослідження, наукові видання, наукометричні бази даних, «*Web of Science*», «*SciVerse Scopus*», міжнародні видавничі стандарти.

Вступ. Протягом останніх років вагомо знижуються не лише кількісні, але і якісні результати роботи вітчизняних науковців у загальносвітовому контексті. Підвищення якості та ефективності наукових досліджень, від яких залежить інноваційний розвиток країни, — важлива проблема для сучасних вищих навчальних закладів і наукових установ.

Існуючі методологічні підходи дають можливість оцінювати результативність науково-дослідної роботи (надалі — НДР) за економічним, науково-технічним, соціальним ефектами. Названі види ефективності НДР взаємозумовлені і впливають один на одного. Але будь-які наукові дослідження фактично втрачають сенс, якщо вони залишаються невідомими широкому освітньо-науковому загалу. Це особливо загострюється в умовах глобалізації та інформатизації сучасного суспільства, що формує нове інформаційно-комунікаційне середовище, суттєвими ознаками якого в галузі науки є:

• вели
ня інтегр
• існує
• нада
НДР;
• скла
бувати в
• житт
Тому, б
науку є к
роботи с
тання. Б
дослідже
яку розв
сліджень.
ми вчени
ня його
його діял
На жа
чергової
державно
НДР віт
ються в
вітчизня
комплекс
тивності.
укометри
загально
Ма те
публікац
серед як
(*Web of*
«*Thomson*
Томсона
«*Scopus*»
у проект
час пров
[10; 13].
за політ
Запус
світі реф
стратегії
го проду
представ
ційно ск
дань Заг
гуманіта